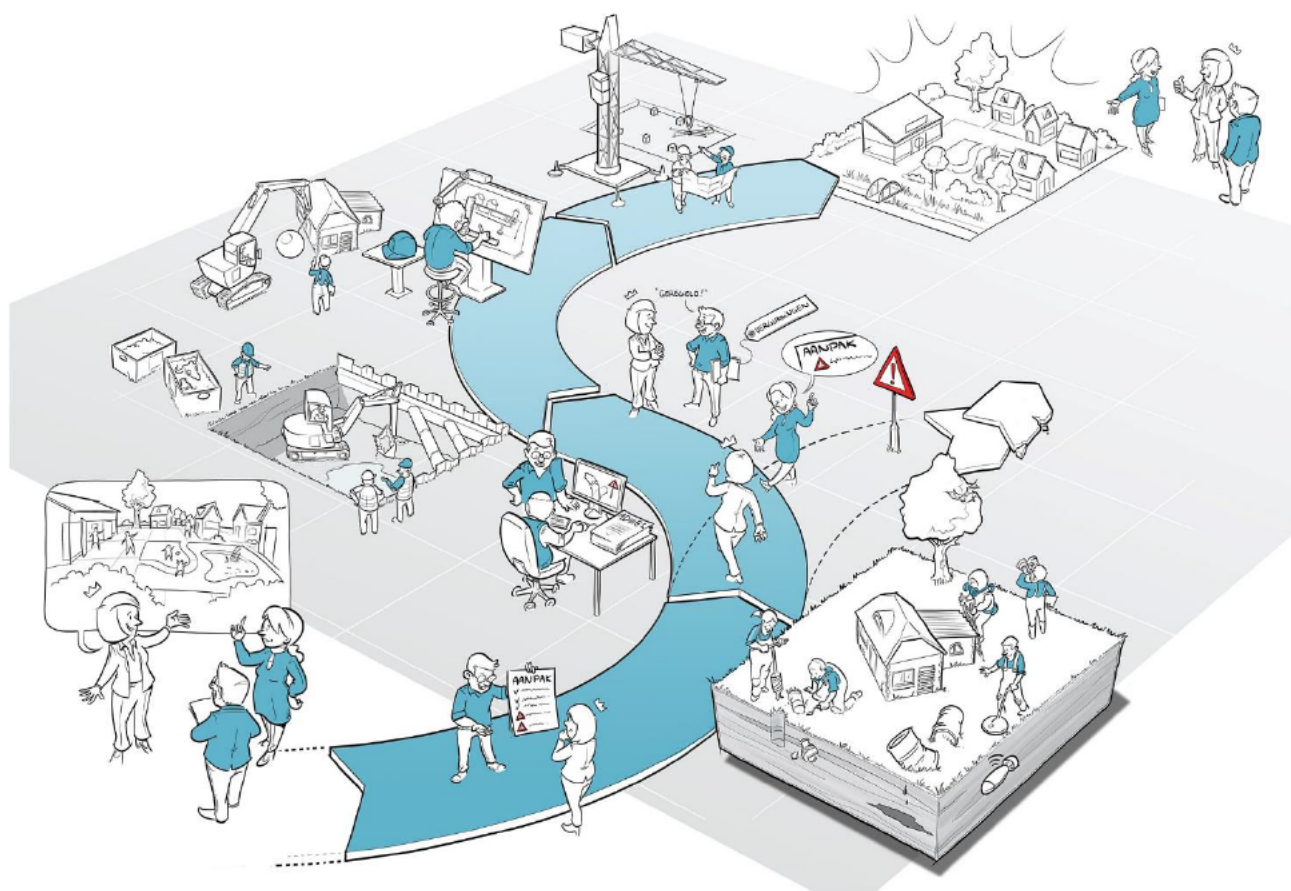
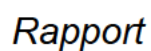

Nader onderzoek Wet natuurbescherming Operapad 1, Voorschoten

Nader ecologisch onderzoek Wet natuurbescherming

Locatie	:	Operapad 1, Voorschoten
Kenmerk	:	A1807-03/SKA/no1
Datum	:	14 september 2022
Auteur	:	Dhr. S.W. Kamer
Vrijgave	:	Mevr. J. van Kolck
Email	:	skamer@IDDS.nl
Telefoon	:	06 8238 7263

Opdrachtgever : [REDACTED]

© IDDS b.v. Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd, opgeslagen in een geautomatiseerd bestand en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm, elektronisch of anderszins zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Samenvatting

In opdracht van [REDACTED] is in 2022 een nader ecologisch onderzoek uitgevoerd aan de Operapad 1 te Voorschoten. Deze samenvatting beschrijft de belangrijkste resultaten en conclusies van het onderzoek. Voor de volledigheid verwijzen wij u ook naar Hoofdstuk 4 Effectbeoordeling en Hoofdstuk 5 Conclusie.

De opdrachtgever is voornemens de bestaande opstal met garage en bovenwoning te slopen. Hiervoor in de plaats zal een programma, bestaande uit drie vrijstaande gezinswoningen, gerealiseerd worden.

Tijdens de veldbezoeken voor het vleermuisonderzoek zijn drie verschillende soorten vleermuizen waargenomen, dit waren de gewone dwergvleermuis, laatvlieger en rosse vleermuis. Binnen het plangebied zijn géén verblijfplaatsen van vleermuizen waargenomen. In de directe omgeving van het plangebied is wel veelvuldig gebaltst door gewone dwergvleermuizen. Door het toepassen van maatregelen, zoals het doven van felle (bouw)lampen tussen zonsondergang en -opkomst en het niet schijnen met deze verlichting op omliggende gebouwen, kan verstoring voorkomen worden

Wanneer deze maatregelen in acht worden genomen, is het uitgesloten dat verblijfplaatsen van vleermuizen door de werkzaamheden verstoord of vernield worden. Om de werkzaamheden uit te mogen voeren is dan geen ontheffing van de Wet natuurbescherming nodig.

Inhoudsopgave

1.	Inleiding	5
1.1	Aanleiding	5
1.2	Doel van het onderzoek	5
1.3	Leeswijzer	5
2.	Opzet van het onderzoek	6
2.1	Onderzoeksgebied	6
2.2	Planvoornemen	6
2.3	Resultaten quickscan Wet natuurbescherming	6
2.4	Onderzoeksmethodiek vleermuizen	7
3.	Resultaten	10
3.1	Bezoek 1: zomer- en kraamverblijven	10
3.2	Bezoek 2: zomer- en kraamverblijven	10
3.3	Bezoek 3: paarverblijven	10
3.4	Bezoek 4: paarverblijven	11
4.	Effectbeoordeling	13
4.1	Vleermuizen	13
5.	Conclusie	14
5.1	Vleermuizen	14
6.	Literatuur en bronvermelding	15
	Bijlage I Aanbevelingen natuurvriendelijk bouwen	16

1. Inleiding

1.1 Aanleiding

IDDS heeft in opdracht van Familie Kamer – de Graaf nader onderzoek naar dwergvleermuizen, uitgevoerd aan het Operapad 1 te Voorschoten. De voorgenomen plannen betreffen het slopen van de bestaande opstallen en de nieuwbouw van drie gezinswoningen in het plangebied. Dit nader onderzoek volgde op de door IDDS uitgevoerde quickscan (op 1 december 2021, met kenmerk: A1807-03/SKA/qs1), waarin de aanwezigheid van dwergvleermuizen niet kon worden uitgesloten. In Paragraaf 2.3 worden de resultaten van de quickscan verder besproken.

Voordat een ruimtelijke ingreep uitgevoerd kan worden, moet bepaald worden of de uitvoering invloed kan hebben op beschermde soorten en/of gebieden. Hiervoor is het noodzakelijk te bepalen of er sprake is van de aanwezigheid van beschermde soorten of gebieden in, of in de nabijheid van het plangebied. In dit kader is een onderzoek opgestart om te bepalen of sprake is van overtreding van de Wet natuurbescherming. Het onderhavige rapport beschrijft de bevindingen en conclusie van dit nader onderzoek.

1.2 Doel van het onderzoek

Het doel is nader te onderzoeken of:

- In het plangebied of binnen de invloedssfeer van de werkzaamheden verblijfplaatsen van beschermde soorten aanwezig zijn;
- De ingreep een effect heeft op de mogelijk aanwezige beschermde soorten;
- Maatregelen nodig zijn om een negatief effect op beschermde soorten te voorkomen of te verzachten; en
- Ontheffing van de Wet natuurbescherming benodigd is.

1.3 Leeswijzer

In Hoofdstuk 1 is de aanleiding en het doel van het onderzoek besproken en in Hoofdstuk 2 wordt het onderzoeksgebied en de gebruikte methodiek behandeld. Vervolgens worden de resultaten in Hoofdstuk 3 uiteengezet. In Hoofdstuk 4 is de effectbepaling weergegeven waarbij de resultaten van het nader onderzoek worden gespiegeld aan de verbodsbepalingen in de Wet natuurbescherming. Hoofdstuk 5 geeft de conclusie weer. Tot slot wordt een overzicht van de geraadpleegde literatuur gepresenteerd. In Bijlage I worden suggesties gegeven voor natuurvriendelijk bouwen.

2. Opzet van het onderzoek

2.1 Onderzoeksgebied

In onderstaand figuur is een luchtfoto te zien waar het onderzoeksgebied is weergegeven in relatie tot de directe omgeving. Hierop is te zien dat het plangebied in een stedelijke omgeving ligt en omgeven wordt door gebouwen, straten en doorgaande wegen. In de omgeving van het plangebied is een redelijke hoeveelheid vegetatie aanwezig.

Figuur 1: Overzichtsfoto van de ligging van het plangebied ten opzichte van de directe omgeving.

Het plangebied bestaat uit een autodealer en garage met bovenwoning. De garage met bovenwoning bestaat uit twee bouwlagen. De rest van de opstal bestaat uit één bouwlaag. Het zuidwestelijke deel van de opstal beschikt over een plat dak, de rest van de opstal over een hellend dak van golfplaten. Het zuidwestelijkste deel van het plangebied bestaat uit parkeerterrein en uitstalling van auto's voor verkoop. Er zijn binnen het plangebied geen bomen of andere noemenswaardige vormen van vegetatie aanwezig.

2.2 Planvoornemen

De opdrachtgever is voornemens de bestaande opstal met garage en bovenwoning te slopen. Hiervoor in de plaats zal een programma, bestaande uit drie vrijstaande gezinswoningen, gerealiseerd worden.

2.3 Resultaten quickscan Wet natuurbescherming

In een eerder stadium is door IDDS een quickscan Wet natuurbescherming uitgevoerd. Deze quickscan is bekend onder het kenmerk A1807-03/SKA/qs1 met datum 1-12-2021 (Kamer,

S.W., 2021). Uit deze quickscan komt het volgende naar voren:

Vleermuizen: in het plangebied zijn meerdere geschikte verblijfplaatsen voor vleermuizen (gewone, ruige en kleine dwergvleermuis) aanwezig zijn. Door middel van nader onderzoek moet vastgesteld worden of het plangebied een (essentiële) functie heeft voor deze beschermde soorten. Figuur 2 toont de locaties die potentieel geschikt zijn als verblijfplaats voor dwergvleermuizen. De aanwezigheid van potentieel foerageergebied en een potentiële vliegroute in het plangebied zijn tijdens de quickscan op voorhand uitgesloten.

Vogels zonder jaarrond beschermd nest: binnen het plangebied kunnen vogels zonder jaarrond beschermd nest broeden. Algemene vogelsoorten die broeden zijn gedurende deze tijd (globaal van 15 maart – 15 augustus) beschermd. Het advies luidt om de werkzaamheden buiten dit broedseizoen te laten plaatsvinden. Indien het niet mogelijk is om de werkzaamheden buiten het broedseizoen plaats te laten vinden, dient een broedvogelinventarisatie gedaan te worden door een deskundig ecooloog.

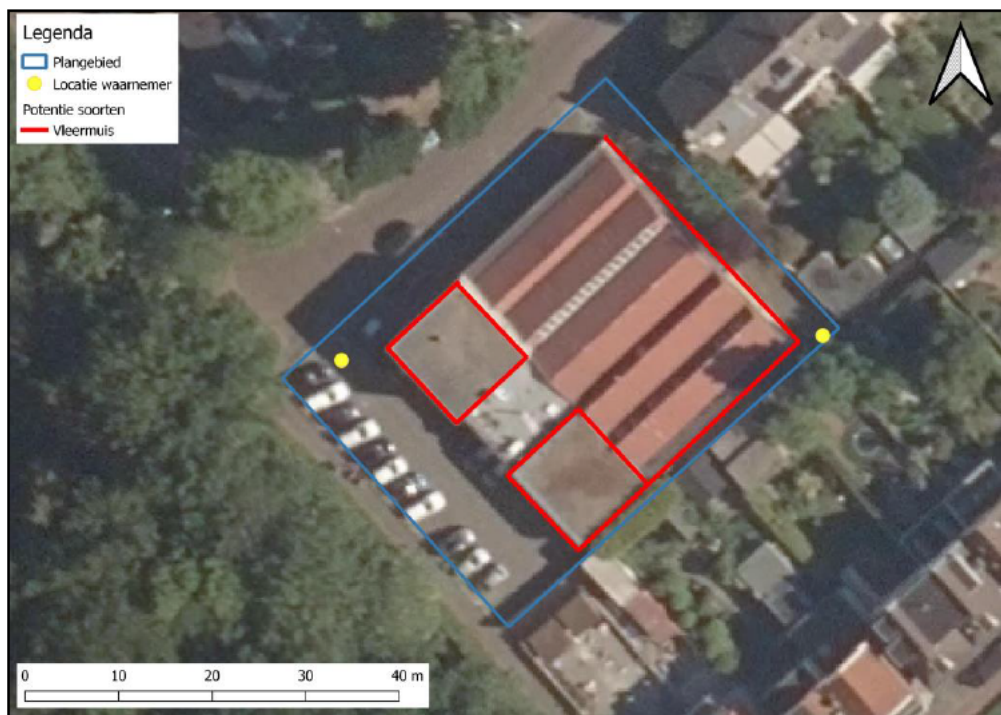
Figuur 2: Potentie beschermde diersoorten binnen het plangebied.

2.4 Onderzoeksmethodiek vleermuizen

De onderzoeksinspanning voor dit nader onderzoek is bepaald aan de hand van de door IDDS uitgevoerde quickscan (op 1 december 2021, met kenmerk: A1807-03/SKA/qs1), waarin de aanwezigheid van vleermuizen in het plangebied niet kon worden uitgesloten.

Bij het uitvoeren van dit onderzoek naar het voorkomen van beschermde vleermuissoorten en de functionaliteit van het leefgebied is gewerkt volgens de richtlijnen die zijn opgesteld door de provincies (Kennisdocumenten, BIJ12) en het landelijk vastgestelde vleermuisprotocol (Gegevensautoriteit Natuur, Zoogdiervereniging en Netwerk Groene Bureaus, 2021).

Het vleermuisprotocol stelt dat in het donker 75% van het onderzoeksgebied te overzien moet zijn, anders moeten extra waarnemers worden ingezet totdat hier wel aan voldaan is. Op basis hiervan is de onderzoeksinspanning bepaald. Hierbij zijn strategische locaties (Figuur 3) en is een looproute (Figuur 4) bepaald om zodoende voldoende zicht over het onderzoeksgebied te krijgen.

Figuur 3: Strategisch gekozen locaties tijdens voorjaarsonderzoek.

Figuur 4: Looproute tijdens najaarsonderzoek.

Het onderzoek is uitgevoerd met batdetectors van het type Pettersson D240x met opnameapparatuur. Met deze apparatuur is het mogelijk de ultrasone geluiden van vleermuizen hoorbaar te maken. In de avond verlaten vleermuizen hun verblijfplaats en tijdens de vroege ochtend komen vleermuizen terug. Op deze manier kunnen verblijfplaatsen, vliegroutes en foerageergebieden binnen een plangebied of een landschap worden vastgesteld.

De onderzochte vleermuissoorten en bijbehorende functies zijn weergegeven in Tabel 1. Er zijn (vrijwel) geen kraamverblijven van de ruige dwergvleermuis bekend in Nederland, de vrouwtjes van deze soort trekken naar Oost-Europa voor de kraamperiode. Desalniettemin is deze functie voor de volledigheid wel meegenomen in dit onderzoek.

Tabel 1: Overzicht van de onderzochte functies (groen) per vleermuissoort.

Soort / functie	Zomer-verblijf	Paar-verblijf	Kraam-verblijf	Massa-winter-verblijf	Essentiële vliegroute	Essentieel foerageergebied
Gewone dwergvleermuis						
Ruige dwergvleermuis						
Kleine dwergvleermuis						

In de quickscan kon de laatvlieger uitgesloten worden, daarom zijn in het voorjaar (onderzoek naar zomer- en kraamverblijven) slechts twee veldbezoeken uitgevoerd. In het najaar (onderzoek naar paarverblijven) zijn twee veldbezoeken uitgevoerd in het plangebied. Een overzicht van de veldbezoeken is weergegeven in Tabel 2. Het onderzoek is uitgevoerd door deskundig ecologen J. den Houdijker en S.W. Kamer.

Tabel 2: Veldbezoeken vleermuizen, weersomstandigheden en bijzonderheden (Bron: Buienradar).

Bezoek	Datum	Tijd	Zonsondergang/opgang	Weersomstandigheden	Aantal onderzoekers
1	25-05-2022	21:45 tot 23:45	21:45	Droog, 12°, ZW 3, bewo kt	2
2	22-06-2022	03:21 tot 05:21	05:21	Droog, 9°, N1, helder	2
3	18-08-2022	22:30 tot 00:30	21:00	Droog, 16°, N1, bewo kt	1
4	08-09-2022	21:14 tot 23:15	20:14	Droog, 16°, ZW2, bewolkt	1

3. Resultaten

In dit hoofdstuk zullen de zicht- en audio waarnemingen van de uitgevoerde bezoeken uiteengezet worden. Op deze manier kan een compleet beeld geschetst worden van de situatie ter plaatse.

3.1 Bezoek 1: zomer- en kraamverblijven

Op 25 mei 2022 heeft het eerste bezoek plaatsgevonden. Dit was tevens het eerste bezoek dat zich richtte op het vaststellen van zomer- en kraamverblijfplaatsen. De eerste activiteit werd zo'n 5 minuten na zonsondergang waargenomen waarna veel gefoerageerd is boven de tuinen ten oosten van het plangebied. Vleermuizen leken zich met name van oost naar west te verplaatsen waarbij de bomenrij buiten de zuidwestelijke grens van het plangebied als vliegroute gebruikt wordt. Er zijn tijdens dit bezoek geen verblijfplaatsen van vleermuizen binnen het plangebied aangetroffen.

3.2 Bezoek 2: zomer- en kraamverblijven

Op 22 juni 2022 heeft het tweede bezoek plaatsgevonden. Dit was tevens het tweede bezoek dat zich richtte op het vaststellen van zomer- en kraamverblijfplaatsen. Tijdens dit bezoek zijn geen invliegende vleermuizen waargenomen. Gedurende de hele ochtend is activiteit van vleermuissoorten waargenomen, waaronder de gewone dwergvleermuis, rosse vleermuis en een enkele laatvlieger, met een merkbare piek tussen 04:00 en 04:30 's ochtends. De bomenrij ten zuidwesten van het plangebied is weer als vliegroute gebruikt, hoewel opmerkelijk genoeg weer een verplaatsing van oost naar west te merken was. Dit is opmerkelijk omdat tijdens het eerste bezoek, in de avond, een verplaatsing in dezelfde richting waargenomen is maar, heeft geen invloed op de onderzoeksresultaten.

3.3 Bezoek 3: paarverblijven

Op 18 augustus 2022 heeft het derde bezoek plaatsgevonden. Dit was tevens het eerste bezoek dat zich richtte op het vinden van baltterritoria en paarverblijfplaatsen. Tijdens het onderzoek zijn meerdere baltzende dwergvleermuizen gehoord. In de oostelijke hoek is meerdere keren een baltzende gewone dwergvleermuis waargenomen. Het individu was in het plangebied met tussenpozen van enkele minuten te horen, sporadisch was het vijf minuten stil. Het centrum van dit territorium bevindt zich bij de huizen aan de achterzijde, ten oosten, van het plangebied. Ook in de westelijke hoek van het plangebied is een baltzende dwergvleermuis gehoord. Dit individu is gevolgd waarna het centrum van het territorium ter hoogte van Von Weberlaan 1 of 2 is bepaald. Tenslotte is in de zuidelijke hoek een baltzend individu waargenomen. Ook dit individu is zo ver mogelijk gevolgd. Het geluid kwam altijd uit westelijke richting waardoor het centrum van dit territorium bij de woning aan de Leidseweg 85 is bepaald. Figuur 5 toont een overzicht van de aangetroffen baltterritoria. Binnen het plangebied zijn geen verblijfplaatsen aangetroffen. Baltzende dieren anders dan gewone dwergvleermuizen zijn niet waargenomen.

Figuur 5: Overzicht van de aangetroffen baltsterritoria van gewone dwergvleermuizen in de omgeving van het plangebied.

3.4 Bezoek 4: paarverblijven

Op 8 september 2022 heeft het vierde en laatste bezoek plaatsgevonden. Dit was het tweede bezoek dat zich richtte op het in kaart brengen van baltsterritoria. Rond Leidseweg 85, ten westen van het plangebied is wederom langdurig door een gewone dwergvleermuis gebaltst, waarbij sporadisch uitvluchten naar het plangebied gemaakt werden. Het geluid kwam duidelijk hoorbaar uit westelijke richting. Het individu dat tijdens het derde bezoek ten noordwesten van het plangebied baltste is tijdens dit bezoek niet meer gehoord. Tenslotte werd veel gebaltst rond de huizen ten oosten van het plangebied. Dit individu was regelmatig te horen aan de oostzijde van het plangebied, maar bewoog zich duidelijk slechts sporadisch door het plangebied. Het centrum van dit baltsterritorium bevindt zich ter hoogte van Palestrinalaan 10. Naast baltsende individuen zijn tevens twee overvliegende rosse vleermuizen en één laatvlieger waargenomen. Figuur 6 toont een overzicht van de aangetroffen baltsterritoria. Binnen het plangebied zijn geen verblijfplaatsen aangetroffen. Baltsende dieren anders dan gewone dwergvleermuizen zijn niet waargenomen.

Figuur 6: Overzicht van de aangetroffen baltsterritoria van gewone dwergvleermuizen in de omgeving van het plangebied.

4. Effectbeoordeling

In dit hoofdstuk worden de resultaten van het onderzoek getoetst aan de verbodsbepalingen in de Wet natuurbescherming (Wnb). Op die manier wordt bepaald of het noodzakelijk is een ontheffing van de Wet natuurbescherming aan te vragen.

4.1 Vleermuizen

Naar aanleiding van de quickscan bleek dat binnen het plangebied alleen verblijfplaatsen van vleermuizen aanwezig kunnen zijn. Daarom zijn de beschermde functies essentiële vliegroute en essentieel foerageergebied bij de effectbeoordeling buiten beschouwing gelaten.

Verblijfplaatsen

In artikel 3.5, vierde lid, van de Wnb is opgenomen dat het verboden is voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van o.a. vleermuizen te beschadigen of te vernielen. Tevens is het verboden dieren opzettelijk te verstoren. Binnen het plangebied zijn geen verblijfplaatsen van vleermuizen vastgesteld. Wel is in de omgeving veelvuldig gebaltst door gewone dwergvleermuizen, wat betekent dat wel verblijfplaatsen in de directe omgeving aanwezig zijn. Het toepassen van maatregelen zoals het doven van felle (bouw)verlichting tussen zonsondergang en -opkomst en het niet schijnen met deze verlichting op de omringende bebouwing is noodzakelijk om deze verblijfplaatsen niet te verstoren. Ook na voltooiing van de werkzaamheden mag in de definitieve situatie geen verlichting aangebracht worden die de gevels van de omliggende panden verlicht.

Wanneer deze maatregelen in acht worden genomen, kan worden uitgesloten dat als gevolg van de geplande werkzaamheden verblijfplaatsen fysiek worden aangetast en individuen opzettelijk worden verstoord. Het planvoornemen leidt dan niet tot een overtreding van de Wnb. Het is niet noodzakelijk om een ontheffing van de Wnb aan te vragen alvorens de werkzaamheden mogen starten.

5. Conclusie

In dit hoofdstuk zullen nogmaals kort de conclusies worden getrokken naar aanleiding van de resultaten van het uitgevoerde nader onderzoek.

5.1 Vleermuizen

In het plangebied zijn geen verblijfplaatsen van vleermuizen geconstateerd. Wel zijn verblijfplaatsen in de directe omgeving aanwezig. Wanneer de juiste maatregelen in acht worden genomen is een ontheffing van de Wnb niet nodig om de werkzaamheden uit te kunnen voeren. Een overzicht van de vleermuis bevindingen is weergegeven in onderstaande tabel.

Tabel 3: Overzicht van de functies van het plangebied voor vleermuizen.

Soort / functie	Zomer-verblijf	Paar-verblijf	Kraam-verblijf	Massa-winter-verblijf	Essentiële vliegroute	Essentieel foerageergebied
Gewone dwergvleermuis	Nee	Nee	Nee	N.v.t	N.v.t	N.v.t
Ruige dwergvleermuis	Nee	Nee	Nee	N.v.t	N.v.t	N.v.t
Kleine dwergvleermuis	Nee	Nee	Nee	N.v.t	N.v.t	N.v.t

6. Literatuur en bronvermelding

Literatuur

BIJ12, 2017. Kennisdocumenten Soorten - Natuurbescherming, versie 1.0, 1 juli 2017, BIJ12, Utrecht

Broekhuizen, S. e.a., 2016. Atlas van de Nederlandse Zoogdieren.

Diets, C., Kiefer, A, 2017. Veldgids Vleermuizen van Europa. KNNV Uitgeverij, Zeist.

Netwerk Groene Bureaus en Zoogdierverseniging, 2020. Vleermuisprotocol 2021. Zeisterweg 14, Odijk

Kamer, S.W., 2021. Quickscan Wet natuurbescherming Operapad 1, Voorschoten. IDDS, Noordwijk.

Internetbronnen

www.netwerkgroenebureaus.nl/werken-aan-kwaliteit/soortinventarisatieprotocollen

www.telmee.nl

www.verspreidingsatlas.nl

www.zoogdierverseniging.nl

www.sovon.nl

www.vogelbescherming.nl

www.bij12.nl

www.waarneming.nl

Bijlage I Aanbevelingen natuurvriendelijk bouwen

Naast de consequenties die voortkomen uit de Wet natuurbescherming geven wij in relatie tot de voorgenomen ontwikkelingen de volgende aanbevelingen met als doel de ecologische structuren in de omgeving te versterken.

Vleermuizen

Nieuwbouw

Spouwmuren zijn uitermate geschikt voor vleermuizen. Geschikte permanente verblijfplaatsen kunnen worden gecreëerd door bij de nieuwbouw een spouwmuur te realiseren van ten minste 2 centimeter diep. Invliegopeningen in de vorm van open stootvoegen van 1,5 tot 2 cm breed geven dwergvleermuizen toegang tot de spouwmuur. Laatvliegers hebben wat meer ruimte nodig om in te vliegen, namelijk tussen de 1,8 en 2 centimeter. Bij het gebruik van isolatie aan de binnengevel is het noodzakelijk ervoor te zorgen dat er kunststof gaas wordt aangebracht met een maaswijdte van 3 tot 10 millimeter om vleermuizen de mogelijkheid te bieden te zich vast te klampen. De stootvoegen moeten zich op ten minste 3 meter hoogte bevinden en niet boven ramen of deuren geplaatst.

Als het niet gewenst is dat vleermuizen zich vrij door de spouwmuur bewegen, is het inmettelen van vleermuisstenen een goed alternatief. De ruimte in een inmetstelsteen is beperkt. Het is dan ook raadzaam inmetstelstenen te koppelen zodat een grotere verblijfplaats ontstaat.

Renovatie

Als een bestaande spouwmuur wordt geïsoleerd blijft er vaak te weinig ruimte over om nog te kunnen functioneren als potentiële verblijfplaats voor vleermuizen. Het is dan nog wel mogelijk in metselstenen aan te brengen tussen het binnen- en buitenblad van de spouwmuur.

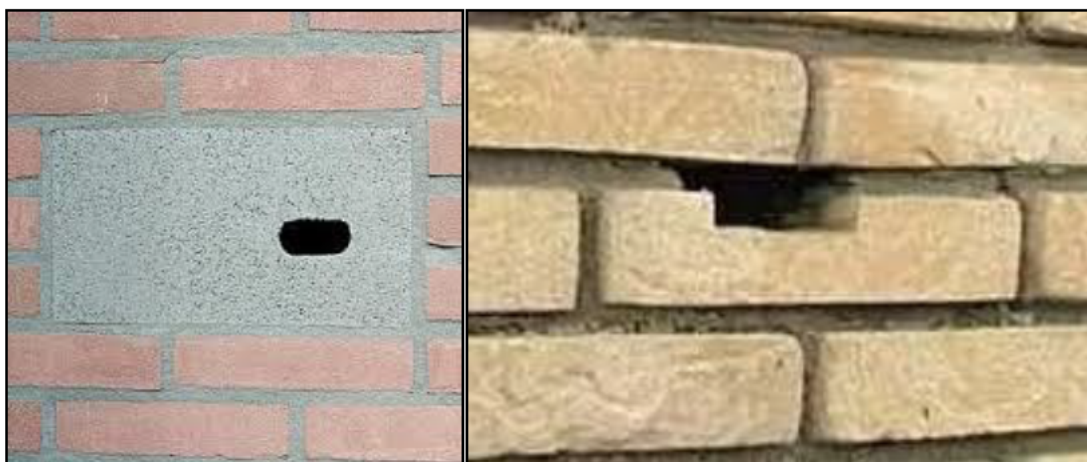

Boeiboorden of gevelbetimmering kan ook een verblijfplaats bieden aan vleermuizen. Door een opening van 2,5 centimeter vrij te houden tussen de gevel en de betimmering wordt een potentiële verblijfplaats gerealiseerd. Het is belangrijk dat de vleermuizen grip hebben, dus de wand moet ruw zijn.

Gierzwaluw

Voor gierzwaluwen kan onder andere gebruik gemaakt worden van inmetselformen in de gevel en nestpannen op het dak. De neststenen kunnen zowel zichtbaar als onzichtbaar in de gevel worden verwerkt.

Bij het aanbrengen van neststenen in de gevel is het van belang rekening te houden met de mate van opwarming van de neststenen. De neststenen moeten bij voorkeur in noordelijk of oostelijk gerichte gevels worden aangebracht of onder de schaduw van een overstek.

Ook in nestpannen op het dak kan de temperatuur snel oplopen. Deze moeten onder geen beding op zuidelijk of westelijk gerichte daken worden gelegd. De kans is groot dat de jongen dit niet overleven. Zeker als de daken zijn geïsoleerd, kan warmte niet meer ontsnappen en is oververhitting een reëel gevaar. Gaten in overstekken en dakgootomlijstingen bieden goede mogelijkheden voor gierzwaluwen om te nestelen. De temperatuur in dit soort betimmeringen is beter gereguleerd en het is goed aan te vliegen door de soort.

Huismus

Voor huismussen kan heel gemakkelijk nestruimte worden gerealiseerd door het (ver)plaatsen van vogelschroot tot onder de derde rij dakpannen. Op deze manier wordt voldaan aan het Bouwbesluit, maar blijft het dak beschikbaar voor de huismus. Bij huismussen moet rekening worden gehouden met de eisen die de soort stelt aan zijn omgeving. Om te kunnen functioneren als broedlocatie moet op zeer korte afstand voldoende dekking en voedsel aanwezig in de vorm van inheemse bomen en planten. Soorten als liguster, lijsterbes, sleedoorn, meidoorn en vlier zijn hier heel geschikt voor.

Insectenhôtels

Door insectenhôtels te plaatsen in een voedselrijke omgeving met veel inheemse bloemen kunnen insecten worden gelokt. Het is van belang om goed te letten op de grootte en diepte van het insectenhôtel en deze te plaatsen op een zonnige plek om deze succesvol te laten zijn. Een insectenhôtel kan de diversiteit lokaal vergroten en de insecten vormen een goede voedselbron voor vogels en vleermuizen.

Checklist groen bouwen

Verstedelijking draagt bij aan het verlies van biodiversiteit, maar de bouw biedt ook kansen. Voor sommige dieren zijn onze steden en dorpen zelfs het belangrijkste leefgebied. Daar kan iedereen een steentje aan bijdragen.

Met de Checklist Groen Bouwen kan iedere bouwonderneming, architect of projectontwikkelaar zijn projecten en ontwerpen natuurvriendelijker maken. Het beantwoorden van enkele simpele ja/nee vragen leidt tot eenvoudige soortbeschermingsmaatregelen.

Kijk voor meer informatie op:
www.checklistgroenbouwen.nl
www.bouwnatuurinclusief.nl